

تأثیر ویژگی های اجتماعی بهره برداران بر مشارکت آن ها در تعاونی های آبخیزداری (مطالعه موردی: تعاونی آبخیزداری حوزه آبخیز سقزچی چای استان اردبیل)

اردوان قربانی^{۱*}؛ امیرحسین کاویان پور^۲؛ روح الله دبیری^۳

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۹/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۴/۴/۱۴

چکیده

جهت جلب مشارکت ساکنان یک حوزه آبخیز برای شرکت در برنامه های آبخیزداری، عوامل تأثیرگذار باید مورد توجه قرار گیرد. در این تحقیق ویژگی های فردی- حرفه ای و آموزشی- ترویجی روستائیان عضو تعاونی آبخیزداری حوزه آبخیز سقزچی چای (استان اردبیل) و تأثیر این عوامل بر مشارکت آن ها در تعاونی های آبخیزداری بررسی شده است. این تحقیق به روش پیمایشی انجام و پرسشنامه ای جهت گردآوری داده ها تهیه شد. جامعه آماری شامل بهره برداران عضو تعاونی آبخیزداری روستاهای سوه، سقزچی، حور، تفییه و رز به تعداد ۱۱۵ نفر بوده اند که در داخل حوزه آبخیز سقزچی چای ساکن هستند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. نتایج بدست آمده از توصیف ویژگی های فردی و حرفه ای بهره برداران حوزه آبخیز سقزچی چای عضو تعاونی های آبخیزداری شامل: سن، شغل اصلی، میزان تحصیلات، نوع حرفه در روستا، میزان مهارت و ... نشان داد، اولاً تنها افراد سالخورده و با سواد کم، کشاورز و دامدار و با مهارت متوسط هستند که بیشترین تمایل را برای مشارکت در تعاونی آبخیزداری نشان داده اند. جوانان تحصیل کرده باور مناسبی نسبت به موفقیت تعاونی های آبخیزداری ندارند و بیشتر تمایل به مهاجرت و کمتر دلبستگی به ماندن در روستا و انجام فعالیت های مختلف در قالب تعاونی ها را از خود نشان داده اند. دیدگاه بهره برداران نسبت به مشارکت در کلاس های آموزشی برای افزایش مشارکت قابل توجه بوده و درخواست برگزاری کلاس های آموزشی دارند. همچنین با توجه به معنی داری ضریب مقایسه من- ویتنی در سطح $\alpha=0/01$ ، اعضاء آشنا با مفهوم قرق و آشنا با شرکت های تعاونی روستایی، بیشترین مشارکت را در تعاونی آبخیزداری داشته اند.

کلمات کلیدی: مسائل اقتصادی و اجتماعی حوزه های آبخیز، تعاونی آبخیزداری، ویژگی های اجتماعی، مشارکت.

^۱ - دانشیار گروه مرتع و آبخیزداری، دانشکده فناوری کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

* نویسنده مسئول: Email: ardavanica@yahoo.com

^۲ - دانشجوی دکتری علوم مرتع، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

^۳ - دانش آموخته کارشناسی ارشد آبخیزداری، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

مقدمه

در حفظ، حمایت و بهره‌برداری بهتر از سرزمین و مدیریت تنش‌ها و بحران‌های حاصله، بخصوص در صده اخیر که منجر به تخریب منابع و برهم خوردن تعادل اکولوژیک شده است (۱۰)، لازم است به خاک به عنوان بستر حیات، آب مایه حیات و گیاه اولین حلقه از چرخه شبکه غذایی توجه لازم مبذول گردد. در راستای حل مشکلات منابع طبیعی تجدید شونده و مدیریت بحران بوجود آمده باید با دید جامع، اعمال مدیریت صحیح، هماهنگ و یکپارچه بر کلیه منابع یک حوزه آبخیز اعمال گردد به نحوی که ضمن بهره‌برداری مناسب، منطقی و بهینه از عرصه‌های منابع طبیعی، کشاورزی و منابع انسانی سرزمین، میزان هدر رفت آب، خاک، گیاه و رسوب حاصله به حداقل تقلیل، و اوضاع اقتصادی و اجتماعی حوزه به نحو مطلوب اداره گردد (۱۲ و ۱۸). یکی از راهکارهای اصولی در ارتباط با حصول نتیجه مورد نظر در طرح جامع آبخیزداری توجه به امر مشارکت مردم و تشکیل تشکلهای مردم نهاد می‌باشد. با نگاهی به گذشته در کشورهای اروپایی تشکیلاتی بعنوان تعاونی برای رفع مشکلات موجود در بخش منابع طبیعی بوجود آمده است. تعاونی‌های مراتع (مراتع تعاونی) در دهه ۱۹۳۰ شروع به کار کردند تا اراضی مرتعی کانادا را که به دلیل خشکسالی و روش‌های نامناسب بهره‌برداری، خسارت دیده بودند، مدیریت کنند (۱۶). تعاونی‌ها هنوز هم به عنوان بنگاه‌های اقتصادی

می‌توانند تحولات فرهنگی، سازمانی و فناوری را که لازمه حرکتی مهم در راستای نیل به توسعه پایدار هستند، سرعت بخشند. تعاونی‌های آبخیزداری با هدف گسترش مشارکت مردمی در حفظ و احیای منابع طبیعی در دهه ۱۳۶۰ در دستور کار سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور قرار گرفته است.

اگر نحوه تدوین برنامه‌ها و پروژه‌ها جهت اصلاح و احیاء حوزه‌های آبخیز مرور گردد، دریافت می‌شود همواره برنامه‌ریزی توسط کارشناسان و افراد متخصص با دید علمی و به نظر تهیه کنندگان آن با جامع‌نگری از بالا به پایین تهیه شده است و در نهایت برنامه و یا پروژه تدوین شده، برای مردم اجرا شده است. متأسفانه اغلب برنامه‌ریزی‌هایی که بدین طریق طرح‌ریزی شده‌اند، اگر چه برای مردم بوده ولی از پشتوانه مردمی برخوردار نبوده و بازده مناسبی نداشته است. آنچه امروزه مطرح است، این است که اولاً تدوین برنامه با مشارکت مردم باشد و ثانیاً اجرای آن نیز با مشارکت مردم انجام شود. زیرا با توجه به تعریف جدید آبخیزداری یا مدیریت آبخیز عهده‌دار هماهنگی فعالیت‌های مردمی و نهادهای دولتی در جهت استفاده بهینه از منابع موجود و حفظ منابع آبخیزنشینان است. در بحث مشارکت مردم و موفقیت هرچه بیشتر این تشکلهای در نواحی روستایی، دو نکته را باید مدنظر قرار داد؛ اول اینکه، باید افراد را تشویق به مشارکت کرد، زیرا در توسعه نواحی روستایی، این افراد هستند که نقش کلیدی را ایفا می‌-

تعداد دام و درآمد دامدار با شاخص تخریب رابطه معنی داری دارد. در مطالعه‌ای دیگر، جلالی و کرمی (۲۰۰۶) (۸) تعاونی‌های مرتع داری استان کردستان را به منظور تعیین عوامل مؤثر بر مشارکت مرتعداران مطالعه و نتیجه‌گیری نموده که از میان عوامل، ارتباط با کارمندان منابع طبیعی، تقدیرگرائی، موفقیت مداری، دانش فنی فرد، سطح سواد، منفعت- هزینه، پیامد اجتماعی مشارکت، خدمات ترویجی و تامین نهاد که دارای همبستگی معنی داری با متغیر میزان مشارکت فرد در تعاونی می‌باشند. حیدرپور و همکاران (۲۰۰۸) (۶) نقش عضویت در تعاونی- های جنگل‌نشینان در حفاظت از منابع جنگلی در غرب استان مازندران را بررسی و نتیجه گرفتند که عضویت در تعاونی‌ها در میزان مشارکت در فعالیت‌های احیایی اثر مثبت داشته و همچنین کسانی که در فعالیت‌های حفاظتی و توسعه منابع جنگلی مشارکت دارند در فعالیت- های احیایی نیز مشارکت بیشتری دارند. عزیزی (۲۰۰۷) (۲) در مطالعه‌ای با هدف بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی مؤثر بر مشارکت روستاییان در طرحهای منابع طبیعی نتیجه گرفت که حمایت مالی مشارکت کنندگان از سوی دولت و وابستگی بیشتر مالی روستاییان باعث افزایش مشارکت آنها می‌شود. همچنین انگیزه اجتماعی بیشترین تأثیر را در مشارکت افراد داشته است به این معنی که هر چه انگیزه اجتماعی افراد بالاتر رود بر میزان مشارکت آنان افزوده می‌شود. صالحی (۲۰۰۷) (۱۵) عوامل

کنند. دومین عامل، فراهم کردن فرصت‌هایی برای وضوح هرچه بیشتر تقاضاهای روستائیان، برای مسئولین و دست‌اندرکاران است، زیرا ایجاد تشکلهای مردمی می‌تواند پل ارتباطی بین نیازهای مردم روستا و مسئولین قلمداد شود (۴).

جهت جلب مشارکت ساکنان یک حوزه آبخیز برای شرکت در برنامه‌های آبخیزداری باید عوامل تأثیرگذار مورد توجه قرار گیرد. در زمینه عوامل تأثیرگذار بر فرآیند مشارکت تحقیقات زیادی صورت گرفته است. بطور مثال، حسین‌پور (۱۹۹۳) (۷) در بررسی ضرورت مشارکت و تعیین نیازهای آموزشی روستائیان دامدار در حوزه‌های آبخیز هراز آمل نتیجه گرفته است بین ناآگاهی از محتوای برنامه و عدم مشارکت مردمی در فعالیت‌های آبخیزداری رابطه‌ای حاکم است و توجه به فرهنگ‌ها و نیازهای اساسی روستائیان باعث افزایش مشارکت خواهد شد. محمدی (۲۰۰۰) (۱۱) مطالعه‌ای روی عوامل مؤثر بر مشارکت روستائیان در طرحهای آبخیزداری انجام و نتیجه گرفت مشارکت روستائیان در چنین طرحهایی تحت تأثیر عواملی نظیر انگیزه روستائیان، اعتماد به مجریان، وابستگی به دولت و پایگاه اجتماعی- اقتصادی روستائیان قرار دارد. نصرالهی و همکاران (۲۰۰۴) (۱۳) با مطالعه عوامل فنی و اقتصادی - اجتماعی حاکم بر تخریب مراتع استان مرکزی نتیجه گرفتند در مناطق استپی عواملی مانند مساحت مرتع، تعداد بهره‌بردار،

درآمد اهالی را افزایش دهد. در حالیکه می‌توان با بهینه‌گزینی در بین کاربری‌های مختلف و توانمندسازی و حمایت از مردم در قالب شکل-های مبتنی بر مدیریت یکپارچه و جامع بر عناصر حیاتی موجود در دسترس و موجود محیط پیرامون برنامه‌ریزی کرد و تولید درآمد نمود و مشکلات و محدودیت‌های حوزه آبخیز را که در نتیجه عدم استفاده بهینه و اصولی از مواهب طبیعی است، مرتفع ساخت. در حوزه‌ی سقزچی‌چای عدم داشتن درآمد کافی و مشکلات عدیده اجتماعی که از همه مهمتر اشتغال و تأمین معیشت روستاهای داخل حوزه آبخیز است که باعث مهاجرت‌های دائمی و فصلی شده است. قشر جوان و تحصیل کرده خصوصاً در روستاهای حور، سوها و سقزچی به جهت تراکم بالای جمعیتی از آسیب‌های این پدیده بیشتر تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. این مطالعه با هدف توصیف ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و آموزشی و ترویجی روستاییان حوزه آبخیز سقزچی‌چای عضو تعاونی‌های آبخیزداری در استان اردبیل انجام گرفته است.

مواد و روش‌ها

موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه از لحاظ مکانی حوزه آبخیز سقزچی‌چای با مساحت ۷۵۹۴ هکتار در شهرستان نمین و در شرق شهرستان اردبیل قرار دارد. از نظر زمانی این تحقیق در فاصله زمانی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ صورت گرفت.

مؤثر بر میزان مشارکت روستاییان در طرح‌های آبخیزداری را عوامل ادراکی، فردی، ارتباطی-اطلاعاتی و اقتصادی می‌داند. بخشی و همکاران (۲۰۰۹) (۳) در تحقیق خود نتیجه گرفتند بین شرکت در کلاس‌های آموزشی و میزان قرق دامداران با بهبود مدیریت مراتع رابطه مستقیم و معنی‌دار وجود دارد. همچنین بین تعداد افراد تحت تکفل با بهبود مدیریت مراتع رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج آن‌ها نشان داد سه عامل حضور در کلاس‌های آموزشی، استفاده از مراتع در تامین علوفه و آشنایی دامداران با طرح‌های مرتعداری بیشترین تأثیر را در بین متغیرها دارند. روحی و همکاران (۲۰۱۰) (۱۴) در تحقیق خود با هدف بررسی و تعیین عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت بهره‌برداران در اجرای طرح‌های مرتعداری شهرستان قائمشهر، نتیجه گرفتند که بیشترین کشش در میان عوامل اجتماعی مربوط به میزان آگاهی بهره‌برداران از طرح‌های مرتعداری است. همچنین، با افزایش آگاهی از طرح‌های مرتعداری، احتمال مشارکت بهره‌برداران افزایش خواهد داشت. متغیر سن، اثر منفی و معنی‌داری را در مشارکت بهره‌برداران برای اجرای طرح‌های مرتعداری نشان داد.

عدم توانمندی فکری و علمی کشاورزان، باغداران سنتی و دامداران برای استفاده از داشته‌های طبیعی حوزه‌ی سقزچی باعث گردیده است تا روزمره‌گی و عدم بازدهی کافی از کاربری‌های موجود در حوزه آبخیز نتواند سطح زندگی و

روش تحقیق

این تحقیق به لحاظ تجزیه و تحلیل عددی داده‌ها به منظور بیان و یا توضیح دلایل تغییرات در پدیده‌های اجتماعی و اقتصادی، تحقیق کمی است. به لحاظ هدف از نوع کاربردی است و برحسب روش گردآوری داده‌ها از نوع پیمایشی است. در این تحقیق از میان انواع روش‌های توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد، زیرا میزان و نوع رابطه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته براساس هدف تحقیق تحلیل شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل عرصه و بهره‌برداران حوزه آبخیز سقزچی چای نمین از استان اردبیل بوده است. این حوزه شامل روستاهای سوها، سقزچی، حور، تفیة و رز می‌باشد. به منظور انتخاب نمونه‌های مورد بررسی از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شد. از میان پنج روستای مذکور، ۱۱۵ پرسشنامه توسط بهره‌برداران تکمیل شد. در داخل حوزه آبخیز سقزچی چای و در قالب طرح مدیریت جامع آبخیز، سه شرکت تعاونی مدیریت جامع آبخیز تاسیس شده و دو شرکت تعاونی در شرف تاسیس مورد نظر در این تحقیق بوده‌اند.

تجزیه و تحلیل اطلاعات در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. متغیرهای مستقل در این تحقیق ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای بهره‌برداران (سن، شغل اصلی، میزان تحصیلات، نوع حرفه در روستا و ...) و ویژگی‌های آموزشی- ترویجی مرتبط با بهره‌برداران حوزه آبخیز سقزچی چای (میزان تمایل به کسب

مهارت در یکی از حرفه‌های روستایی در طرح جامع حوزه آبخیز از طریق سازمان فنی و حرفه‌ای و ...) و در مقابل مشارکت بهره‌برداران به عنوان متغیر وابسته مطرح بوده است. در بخش آمار توصیفی به منظور بیان ویژگی‌های فردی- زراعی و آموزشی- ترویجی، از آماره‌های فراوانی، درصد فراوانی، درصد فراوانی اصلاح شده، درصد فراوانی تجمعی، میانگین، انحراف معیار، بیشینه و کمینه استفاده شد. در بخش آمار استنباطی از ضریب همبستگی برای تعیین میزان ارتباط بین متغیرهای وابسته و مستقل استفاده شد. برای بررسی میزان ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته از تحلیل همبستگی اسپیرمن و کندال تائو استفاده شد. همچنین برخی از متغیرها در بین دو گروه و یا بیشتر مورد مقایسه قرار گرفت و بدین منظور از آمار غیرپارامتری و آزمون‌های کراسکال- والیس و من- ویتنی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های رتبه‌ای پرسشنامه با تبدیل پاسخ‌های کیفی به مقادیر کمی، از روش وزن‌دهی هر شاخص یا گویه استفاده شد (کلانتری، ۱۳۸۵). برای تجزیه تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده شد.

نتایج

نتایج تجزیه و تحلیل تأثیر ویژگی‌های فردی- حرفه‌ای و آموزشی- ترویجی بهره‌برداران بر مشارکت آن‌ها در تعاونی‌های آبخیزداری با توجه به متغیرهای مورد بررسی به شرح ذیل طبقه‌بندی شده است.

خود اختصاص داده است. با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب همبستگی اسپیرمن بین سن اعضای تعاونی آبخیزداری و مشارکت در تعاونی آبخیزداری در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده و نوع رابطه مستقیم و با شدت بسیار قوی معادل $0/838$ برآورد شده است.

سن اعضای تعاونی آبخیزداری: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده توزیع سنی اعضای تعاونی آبخیزداری به شرح جدول ۱ طبقه‌بندی شده است. میانگین سنی اعضای تعاونی آبخیزداری $45/5$ سال می‌باشد. طبقه سنی $50-60$ سال (گروه ۵) بیشترین فراوانی با $24/35$ درصد را به

جدول ۱- طبقات سنی اعضای تعاونی آبخیزداری

گروه سنی	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۲۰ سال	۱	۸	۶/۹۶	۶/۹۶
۲۰-۳۰ سال	۲	۱۶	۱۳/۹۱	۲۰/۸۷
۳۰-۴۰ سال	۳	۱۶	۱۳/۹۱	۳۴/۷۸
۴۰-۵۰ سال	۴	۲۲	۱۹/۱۳	۵۳/۹۱
۵۰-۶۰ سال	۵	۲۸	۲۴/۳۵	۷۸/۲۶
۶۰ سال به بالا	۶	۲۵	۲۱/۷۴	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

اسپیرمن بین میزان تحصیلات اعضای تعاونی آبخیزداری و مشارکت در تعاونی آبخیزداری در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده و نوع رابطه معکوس و با شدت متوسط معادل $0/280$ برآورد شده است.

میزان تحصیلات اعضای تعاونی آبخیزداری: با توجه به جدول ۲ بیش از ۵۶ درصد افراد شرکت کننده در تعاونی آبخیزداری دارای سطح تحصیلات ابتدائی و یا بیسواد هستند. با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب همبستگی

جدول ۲- فراوانی میزان تحصیلات اعضای تعاونی آبخیزداری

گروه	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
بی سواد	۱	۲۷	۲۳/۴۸	۲۳/۴۸
ابتدائی	۲	۳۸	۳۳/۰۴	۵۶/۵۲
سیکل	۳	۲۹	۲۵/۲۲	۸۱/۷۴
دیپلم	۴	۱۷	۱۴/۷۸	۹۶/۵۲
بالتر از دیپلم	۵	۴	۳/۴۸	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده، پس تفاوت- معنی‌داری بین انواع مسئولیت در حوزه و مشارکت در تعاونی آبخیزداری وجود دارد و بهره‌برداران حوزه بیشترین مشارکت را در تعاونی‌های آبخیزداری دارند.

نوع مسئولیت در روستا: طبق داده‌های جمع-آوری شده در جدول ۳، بیشتر اعضای تعاونی آبخیزداری از نظر مسئولیت در روستا، بهره‌برداران حوزه بوده‌اند. با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب مقایسه کراسکال-والیس

جدول ۳- فراوانی انواع مسئولیت اعضای تعاونی آبخیزداری

گروه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
بهره بردار مرتع	۱۷	۱۴/۷۸	۱۴/۷۸
بهره بردار حوزه	۸۹	۷۷/۳۹	۹۲/۱۷
مجری طرح	۵	۴/۳۵	۹۶/۵۲
سایر مسئولیت‌ها	۴	۳/۴۸	۱۰۰
جمع	۱۱۵	۱۰۰	

آبخیزداری در سطح $\alpha=0/01$ معنی دار بوده و نوع رابطه معکوس و با شدت بسیار قوی معادل $0/848$ به دست آمده است، یعنی هر چه مساحت مورد استفاده بهره برداران کمتر بوده است مشارکت بیشتری در تعاونی آبخیزداری داشته اند.

مساحت مرتع مورد استفاده: بیشتر اعضای تعاونی آبخیزداری، از مراتعی با مساحت کمتر از ۱۰ هکتار استفاده می کنند (جدول ۴). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب همبستگی اسپیرمن بین مساحت مرتع مورد استفاده بهره برداران و مشارکت در تعاونی

جدول ۴- مساحت مرتع مورد استفاده اعضای تعاونی آبخیزداری

گروه	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۱۰ هکتار	۱	۳۹	۳۳/۹۱	۳۳/۹۱
۱۱-۲۵ هکتار	۲	۲۴	۲۰/۸۷	۵۴/۷۸
۲۶-۵۰ هکتار	۳	۲۸	۲۴/۳۵	۷۹/۱۳
۵۱-۱۰۰ هکتار	۴	۱۲	۱۰/۴۳	۸۹/۵۶
بالاتر از ۱۰۰ هکتار	۵	۱۲	۱۰/۴۳	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

مرتع و مشارکت در تعاونی در سطح $\alpha=0/01$ معنی دار بوده و ضریب همبستگی اسپیرمن از نوع مستقیم و با شدت بسیار قوی معادل $0/936$ برآورد شده است. یعنی هر چه آزادانه تر از مراتع استفاده کنند، میزان مشارکتشان در تعاونی آبخیزداری بیشتر می شود.

تعداد بهره بردار از مرتع: حدود $63/48$ درصد اعضای تعاونی آبخیزداری تمایل دارند گروه بندی وجود نداشته باشد و کل روستا به صورت مشاع از مراتع استفاده کنند (جدول ۵). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب همبستگی اسپیرمن بین تعداد بهره بردار از

جدول ۵- طبقات تعداد بهره بردار از مرتع

گروه	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱ نفره	۱	۱۲	۱۰/۴۳	۱۰/۴۳
۲-۵ نفره	۲	۱۶	۱۳/۹۱	۲۴/۳۴
۶-۱۰ نفره	۳	۱۲	۱۰/۴۳	۳۴/۷۷
۱۱-۱۵ نفره	۴	۲	۱/۷۴	۳۶/۵۲
۱۶-۲۰ نفره	۵	۰	۰	۳۶/۵۲
بطور مشاع از کل روستا	۶	۷۳	۶۳/۴۸	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

همبستگی اسپیرمن بین میزان استفاده از مرتع در طول سال و مشارکت در تعاونی آبخیزداری در سطح $\alpha = 0/05$ معنی‌دار نبوده و ضریب همبستگی اسپیرمن از نوع مستقیم و با شدت بسیار ضعیف معادل $0/052$ بدست آمده است.

میزان استفاده از مرتع در طول سال: حدود $32/17$ درصد اعضای تعاونی آبخیزداری تمایل دارند حدود ۶ ماه از مراتع استفاده کنند و بیشترین فراوانی را داشته‌اند (جدول ۶). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب

جدول ۶- طبقات مدت استفاده اعضای تعاونی آبخیزداری از مرتع

گروه	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۳ ماه	۱	۱۳	۱۱/۳۰	۱۱/۳۰٪
حدود ۶ ماه	۲	۳۷	۳۲/۱۷	۴۳/۴۷
حدود ۹ ماه	۳	۳۲	۲۷/۸۳	۷۱/۳۱
تمام سال	۴	۳۳	۲۸/۶۹	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

معنی‌دار بوده و تفاوت معنی‌داری بین انواع شغل‌های موجود در حوزه و مشارکت در تعاونی آبخیزداری وجود دارد و افراد با شغل آزاد تأثیر بیشتری را در مشارکت دارد.

شغل اصلی اعضای تعاونی آبخیزداری: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده شغل اصلی $30/43$ درصد اعضای تعاونی آبخیزداری، آزاد بوده است و بیشترین فراوانی را داشته‌اند (جدول ۷). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب مقایسه کراسکال-والیس در سطح $\alpha = 0/01$

جدول ۷- طبقات شغل اصلی اعضای تعاونی آبخیزداری

گروه	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کشاورزی	۱	۳۲	۲۷/۸۳	۲۷/۸۳
دامداری	۲	۲۴	۲۰/۸۷	۴۸/۷
کشاورزی و	۳	۲۴	۲۰/۸۷	۶۹/۵۷
آزاد	۴	۳۵	۳۰/۴۳	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

آماري، ضریب مقایسه کراسکال-والیس در سطح $\alpha = 0/01$ معنی‌دار بوده و تفاوت معنی‌داری بین علاقمندی شغلی اعضای و مشارکت در تعاونی آبخیزداری وجود دارد و افراد علاقمند به شغل دامداری، تأثیر بیشتری در مشارکت دارند.

علاقه‌مندی شغلی در روستا: میزان علاقه‌مندی اعضای تعاونی آبخیزداری به شغل‌های مختلف در روستا با توجه به داده‌ها در ۷ گروه طبقه‌بندی شده و $32/17$ درصد مشارکت‌کنندگان با بیشترین فراوانی، علاقه به دامداری داشته‌اند (جدول ۸). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل

جدول ۸- فراوانی علاقه‌مندی اعضای تعاونی آبخیزداری به ایجاد شغل‌های مختلف در روستا

گروه سنی	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
دامداری	۱	۳۷	۳۲/۱۷	۳۲/۱۷
کشاورزی	۲	۲۰	۱۷/۳۹	۴۹/۵۶
کارگری	۳	۲	۱/۷۴	۵۱/۳
کشاورزی و دامداری	۴	۲۶	۲۲/۶۱	۷۳/۹۱
مغازه‌داری	۵	۲۰	۱۷/۳۹	۹۱/۳
باغداری	۶	۷	۶/۰۹	۹۷/۳۹
دیگر مشاغل	۷	۳	۲/۶۱	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

مشارکت اعضاء به‌صورت تعاونی و انفرادی در طرح‌های آبخیزداری تأثیر متفاوتی داشته و کسانی که می‌خواهند به‌صورت تعاونی در طرح-های آبخیزداری شرکت کنند، بیشترین مشارکت را در تعاونی آبخیزداری دارند.

نحوه مشارکت در طرح‌های آبخیزداری: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده ۸۸/۷۰ درصد از اعضاء تمایل دارند به‌صورت تعاونی در طرح‌های آبخیزداری مشارکت کنند (جدول ۹). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب مقایسه من-ویننی در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده، بنابراین

جدول ۹- نحوه مشارکت اعضای تعاونی آبخیزداری در طرح‌های آبخیزداری

گروه	فراوانی	درصد
کسانی که می‌خواهند به‌صورت انفرادی مشارکت کنند	۱۳	۱۱/۳۰
کسانی که می‌خواهند به‌صورت تعاونی مشارکت کنند	۱۰۲	۸۸/۷۰
جمع	۱۱۵	۱۰۰

ضریب همبستگی اسپیرمن بین میزان کمبود آب در منطقه و مشارکت در تعاونی آبخیزداری در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده و نوع رابطه مستقیم و با شدت بسیار قوی معادل ۰/۹۸۶ بدست آمده است.

میزان کمبود آب در منطقه: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده نگرش اعضای تعاونی آبخیزداری مبنی بر میزان کمبود آب در منطقه، ۵۹/۱۳ درصد از اعضاء تعاونی آبخیزداری معتقدند کمبود آب در منطقه خیلی زیاد است (جدول ۱۰). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری،

جدول ۱۰- نگرش اعضای تعاونی آبخیزداری در ارتباط با میزان کمبود آب در منطقه

گروه	گویه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۱	۱۰	۸/۷۰	۸/۷۰
کم	۲	۵	۴/۳۵	۱۳/۰۵
متوسط	۳	۱۶	۱۳/۹۱	۲۶/۹۶
زیاد	۴	۱۶	۱۳/۹۱	۴۰/۸۷
خیلی زیاد	۵	۶۸	۵۹/۱۳	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

اسپیرومن بین میزان مهارت شغلی و مشارکت در تعاونی آبخیزداری در سطح $\alpha=0/05$ معنی-دار نبوده و نوع رابطه مستقیم و با شدت بسیار ضعیف معادل $0/083$ بدست آمده است.

میزان مهارت شغلی: حدود $51/30$ درصد از اعضاء تعاونی آبخیزداری دارای مهارت شغلی متوسط هستند (جدول ۱۱). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب همبستگی

جدول ۱۱- طبقات میزان مهارت شغلی اعضای تعاونی آبخیزداری

گروه	گونه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
بدون مهارت	۱	۹	$7/83$	$7/83$
مهارت کم	۲	۱۲	$10/43$	$18/26$
مهارت متوسط	۳	۵۹	$51/30$	$69/56$
مهارت زیاد	۴	۳۵	$30/43$	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	-

من- ویتنی در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده، بنابراین شرکت در کلاس‌های آموزشی تأثیر متفاوتی داشته و کسانی که تمایل به شرکت در کلاس‌های آموزشی دارند، بیشترین مشارکت را در تعاونی آبخیزداری دارند.

شرکت در کلاس‌های آموزشی: با توجه به داده-های جمع‌آوری شده $89/57$ درصد از اعضای تعاونی آبخیزداری تمایل دارند در کلاس‌های کسب مهارت شرکت کنند (جدول ۱۲). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب مقایسه

جدول ۱۲- فراوانی تمایل اعضای تعاونی آبخیزداری به شرکت در کلاسهای آموزشی

گروه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
افراد تمایل به شرکت در کلاس دارند.	۱۰۳	$89/57$	$89/57$
افراد تمایل به شرکت در کلاس ندارند.	۱۲	$10/43$	۱۰۰
جمع	۱۱۵	۱۰۰	

آبخیزداری در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده و نوع رابطه معکوس و با شدت بسیار قوی معادل $0/825$ برآورد شده است. یعنی هرچه اعضاء با پروژه‌های اصلاح و احیاء آشنایی بیشتری داشتند، میزان مشارکتشان در تعاونی آبخیزداری کمتر بوده است.

سطح آشنایی با پروژه‌های اصلاح و احیاء: براساس داده‌های جمع‌آوری شده، $40/87$ درصد از اعضاء، سطح آشنایی خیلی کم به پروژه‌های اصلاح و احیاء دارند (جدول ۱۳). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب همبستگی اسپیرمن بین میزان آشنایی با پروژه‌های اصلاح و احیاء و مشارکت در تعاونی

جدول ۱۳- فراوانی میزان آشنایی اعضای تعاونی آبخیزداری با پروژه‌های اصلاح و احیاء

گروه	گوبه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۱	۴۷	۴۰/۸۷	۴۰/۸۷
کم	۲	۱۶	۱۳/۹۱	۵۴/۷۸
متوسط	۳	۴۲	۳۶/۵۲	۹۱/۳۰
زیاد	۴	۷	۶/۰۹	۹۷/۳۹
خیلی زیاد	۵	۳	۲/۶۱	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	

اسپیرمن بین موافقت با بیمه کردن فعالیت‌ها و مشارکت در تعاونی آبخیزداری در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده و نوع رابطه مستقیم و با شدت بسیار قوی معادل $0/999$ بدست آمده است.

میزان موافقت با بیمه کردن فعالیت‌ها: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده $59/13$ درصد اعضا، به صورت قابل توجهی موافق با بیمه کردن فعالیت‌های خود بوده‌اند و بیشترین فراوانی را داشته است (جدول ۱۴). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب همبستگی

جدول ۱۴- میزان موافقت اعضای تعاونی آبخیزداری با بیمه کردن فعالیت‌ها

گروه	گوبه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۱	۷	۶/۰۹	۶/۰۹
کم	۲	۳	۲/۶۱	۸/۷۰
متوسط	۳	۱۴	۱۲/۱۷	۲۰/۸۷
زیاد	۴	۲۳	۲۰/۰۰	۴۰/۸۷
خیلی زیاد	۵	۶۸	۵۹/۱۳	۱۰۰
جمع	-	۱۱۵	۱۰۰	

معنی‌دار بوده و افراد آشنا و نا آشنا با مفهوم قرق، مشارکت یکسانی در تعاونی آبخیزداری نداشتند، بطوریکه افراد آشنا با مفهوم قرق بیشترین مشارکت را در تعاونی آبخیزداری داشتند.

آشنایی با مفهوم قرق: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده $93/04$ درصد از اعضا تعاونی آبخیزداری با مفهوم قرق آشنا هستند (جدول ۱۵). با توجه نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب مقایسه من- ویتنی در سطح $\alpha=0/01$

جدول ۱۵- وضعیت آشنایی اعضای تعاونی آبخیزداری با مفهوم قرق

گروه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
افرادی که با مفهوم قرق آشنا هستند.	۱۰۷	۹۳/۰۴	۹۳/۰۴
افرادی که با مفهوم قرق آشنا نیستند.	۸	۶/۹۶	۱۰۰
جمع	۱۱۵	۱۰۰	

آشنا و نا آشنا با شرکت‌ها تعاونی روستایی، مشارکت یکسانی در تعاونی آبخیزداری نداشتند، بطوریکه افراد آشنا با شرکت‌های تعاونی روستایی، بیشترین مشارکت را در تعاونی آبخیزداری داشتند.

آشنایی با شرکت‌های تعاونی روستایی: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده ۷۳/۰۴ درصد از اعضاء تعاونی آبخیزداری با شرکت‌های تعاونی روستایی آشنا هستند (جدول ۱۶). با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب مقایسه من- ویتنی در سطح $\alpha=0/01$ معنی‌دار بوده و افراد

جدول ۱۶- وضعیت آشنایی اعضای تعاونی آبخیزداری با شرکت‌های تعاونی روستایی

گروه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کسانی که با شرکت‌های تعاونی روستایی آشنا هستند	۸۴	۷۳/۰۴	۷۳/۰۴
کسانی که با شرکت‌های تعاونی روستایی آشنا نیستند	۳۱	۲۶/۹۶	۱۰۰
جمع	۱۱۵	۱۰۰	-

توجه به نتایج تجزیه و تحلیل آماری، ضریب مقایسه من- ویتنی در سطح $\alpha=0/05$ معنی‌دار نبوده و افراد آشنا و نا آشنا با نحوه کار تعاونی‌ها تأثیری یکسانی در مشارکت دارند.

آشنایی با نحوه کار تعاونی‌ها: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده ۵۰ درصد اعضای تعاونی آبخیزداری با نحوه کار تعاونی‌ها آشنا هستند و ۵۰ درصد نیز آشنا نبودند (جدول ۱۷). با

جدول ۱۷- وضعیت آشنایی اعضای تعاونی آبخیزداری با نحوه کار تعاونی‌ها

گروه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
بله	۵۷	۵۰	۵۰
خیر	۵۷	۵۰	۱۰۰
جمع	۱۱۴	۱۰۰	-

(۲۰۰۷) (۵) در تقابل می‌باشد. بنابراین، این فرض که برگزاری کلاس‌ها و کارهای ترویجی می‌تواند نقش تعیین کننده در افزایش مشارکت داشته باشد، باید با دقت بیشتری مد نظر قرار گیرد و صرف برگزاری کلاس‌های آموزشی تعیین کننده افزایش مشارکت نبوده و به عوامل دیگر نیز باید توجه گردد.

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و برگزاری کلاس-های آموزشی در راستای ارتقای سطح مهارتی اعضای تعاونی آبخیزداری: اکثر اعضای تعاونی آبخیزداری (۸۹/۵۷ درصد) تمایل به شرکت در

بحث و نتیجه‌گیری

تأثیر ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای در افزایش مشارکت و شکل‌گیری تعاونی‌ها: در پاسخ به این پرسش که میزان آشنایی اعضای تعاونی آبخیزداری در ارتباط با تعاونی‌ها و نقش آن‌ها چه میزان بوده است، اکثر اعضای تعاونی آبخیزداری آشنا با تعاونی‌های روستایی بوده‌اند. ولی آشنایی اعضای تعاونی آبخیزداری با نحوه کار تعاونی‌ها، تأثیر معنی‌داری در افزایش مشارکت آن‌ها در تعاونی آبخیزداری را نشان نداده است. نتایجی که با نتایج حجازی و عباسی

حوزه آبخیز نگران کننده خواهد بود. نتایجی که توسط خلیقی و همکاران (۲۰۰۶) (۹) نیز کمابیش مورد تأکید قرار گرفته است. روحی و همکاران (۲۰۱۰) (۱۴) در تحقیق خود نتیجه گرفتند که با افزایش سن بهره‌برداران مشارکت آن‌ها در اجرای طرح‌های مرتعداری کاهش خواهد یافت که با نتایج این تحقیق در تضاد است.

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و سطح سواد آن‌ها در ارتباط با مشارکت: هر چند که اکثر بهره‌برداران از سطح سواد ابتدایی برخوردار بوده‌اند و جوانان عمدتاً از سطح سواد بالاتری برخوردار بوده‌اند، در مجموع حدود ۳۳/۰۴ درصد دارای تحصیلات سطح ابتدایی داشته و نسبت به مشارکت در تعاونی آبخیزداری کمتر تمایل نشان داده‌اند. این نتایج نیز تایید کننده نتایج بخش قبل بوده که عدم تمایل جوانان به ماندن در روستا و بهره‌برداری از حوزه نقش مهمتری را در مقایسه با سطح سواد دارد. نتایجی که با نتایج جلالی و کرمی (۲۰۰۶) (۸) حجازی (۲۰۰۷) (۵) و زمانی و ابدی (۲۰۰۹) (۱۹) در تضاد می‌باشد.

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و نوع فعالیت و تأثیر آن بر مشارکت بهره‌برداران: یکی دیگر از موارد مورد توجه حرفه و نوع فعالیت بهره‌بردار بوده است که آیا در میزان مشارکت در قالب تعاونی‌ها تأثیرگذار است؟ روستاییان و حوزه‌نشینان به حرفه‌های مختلف از جمله کارهای خدماتی، کشاورزی، دامداری مشغول هستند: در

کلاس کسب مهارت شغلی داشتند. مهارت شغلی کشاورزان (۵۱/۳۰ درصد) متوسط و نسبت به فرایند مشارکت در تعاونی آبخیزداری معنی‌دار نبوده و به عبارتی تأثیری در افزایش یا کاهش مشارکت نشان نداده است. نتایجی که با نتایج جلالی و کرمی (۲۰۰۶) (۸) و حجازی و عباسی (۲۰۰۷) (۵) در تقابل می‌باشد. بنابراین، در ادامه فرض اول تحقیق که برگزاری کلاس‌ها و افزایش مهارت و درک از حوزه‌های آبخیز می‌تواند نقش تعیین کننده در افزایش مشارکت داشته باشد، باید با دقت بیشتری مد نظر قرار گیرد و صرف برگزاری کلاس‌های آموزشی و افزایش مهارت تعیین کننده افزایش مشارکت نبوده و به عوامل دیگر نیز باید توجه گردد. این مسئله در تحقیق آرایش و حسینی (۲۰۱۰) (۱) نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و وضعیت مهاجرتی بهره‌برداران: با توجه به وضعیت مهاجرت و تمایل کمتر جوانان به کارهای روستایی گزینه تأثیر گروه‌های سنی مورد توجه قرار گرفت و نتیجه بررسی نشان داد: حدود ۲۴/۳۵ درصد اعضای تعاونی آبخیزداری در گروه سنی ۵۰-۶۰ سال نسبت به مشارکت در تعاونی آبخیزداری در مقایسه با سایر گروه‌های سنی تمایل بیشتری دارند. بنابراین، این نکته که تعلق خاطر افراد سالخورده به حوزه و فعالیت‌های آن قابل توجه بوده و جوانان کمتر رغبتی به باقی ماندن در روستا و مشارکت در تعاونی‌ها و آبخیزداری دارند، قابل توجه است که در آینده مدیریت این

دارند که بدون منابع آب کافی فعالیت‌های آبخیزداری، مشارکت و ایجاد تعاونی‌ها مفید به فایده نیست. حدود ۵۹/۱۳ درصد از اعضای تعاونی آبخیزداری اعتقاد به کمبود خیلی زیاد آب در منطقه دارند و آن را یکی از عوامل اصلی در کاهش انگیزه و مشارکت در تعاونی آبخیزداری می‌دانند. بنابراین، اقدامات مهار آب یکی از راهکارهای اصولی در افزایش مشارکت و موفقیت تعاونی‌ها می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و دیدگاه مثبت نسبت به فعالیت‌های گذشته و خدمات ارائه شده در شکل‌گیری تعاونی‌ها و افزایش مشارکت: یکی دیگر از دغدغه‌ها در مدیریت منابع طبیعی و آبخیزداری دیدگاه منفی و تقابل بهره‌برداران با برنامه‌های دولتی می‌باشد که عمدتاً از برنامه‌های ناموفق گذشته نشأت می‌گیرد. در این ارتباط وضعیت خدمات گذشته مد نظر قرار گرفته و نظرات بهره‌برداران در این ارتباط خواسته شده است. رضایت از خدمات کشاورزان و دیدگاه آن‌ها نسبت به فرایند مشارکت در تعاونی آبخیزداری زیاد مطلوب نمی‌باشد. بنابراین، در سطح حوزه سقزچی‌چای هر چند که بهره‌برداران از خدمات ارائه شده در گذشته ناراضی بوده‌اند ولی ظاهراً ارتباط قابل قبولی بین نارضایتی قبلی و تمایل آن‌ها به شرکت در تعاونی‌ها و افزایش مشارکت نداشته است. نتایجی که با نتایج جلالی و کرمی (۲۰۰۶) (۸) حجازی و عباسی (۲۰۰۷) (۵) در تضاد می‌باشد.

بین بهره‌برداران حوزه بیشترین مشارکت را افرادی که در تماس مستقیم با حوزه دارند، نشان داده‌اند. بهره‌برداران دیگر رغبت کمتر در این ارتباط نشان داده‌اند. بهره‌برداران با شغل آزاد (۳۰/۴۳ درصد) در مقایسه با بهره‌برداران مستقیم عرصه حوزه تمایل کمتری به مشارکت از خود نشان داده‌اند. بنابراین، در برنامه‌ریزی تشکیل تعاونی‌ها، این گروه از بهره‌برداران باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند.

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و اصلاح بینش و اطمینان خاطر از تولید حوزه در شکل‌گیری تعاونی‌ها و افزایش مشارکت: اصلاح بینش و تعلق و اطمینان خاطر به تولیدات در حوزه آبخیز نیز یکی دیگر از عوامل مورد توجه در شکل‌گیری تعاونی‌ها و افزایش مشارکت در حوزه‌های آبخیز مورد توجه قرار گرفته است. حدود ۵۹/۱۲ درصد اعضای تعاونی آبخیزداری به بیمه کردن محصولات رضایت کامل داشته و آن را عامل مؤثر در افزایش مشارکت در تعاونی آبخیزداری می‌دانند. بنابراین، این گونه اقدامات و ایجاد اطمینان خاطر از جمله بیمه محصولات و تولیدات حوزه می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای در افزایش مشارکت و توسعه تعاونی‌های آبخیزداری داشته باشد.

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و دغدغه کمبود آب در شکل‌گیری تعاونی‌ها و افزایش مشارکت: در اقصی نقاط کشور و حوزه آبخیز مورد مطالعه دغدغه کمبود آب و عدم توان توسعه با توجه به این عامل مورد توجه بوده، و باور به این امر

عوامل نگرشی-آموزشی، آشنایی با فعالیت‌های تعاونی آبخیزداری با تأکید بر تبدیل دیمزارهای کم بازده به مراتع طبیعی: با توجه به اجرای طرح تبدیل دیمزارهای کم بازده و زمین‌های واگذار شده به باغات میوه، این طرح در ارتباط با گسترش تعاونی‌ها و افزایش مشارکت مد نظر قرار گرفته است. اکثر پاسخگویان (۸۰ درصد) موافق تبدیل زمین شیبدار خود به باغات دیم، (۸۰/۸۷ درصد) موافق تبدیل زمین قابل واگذاری به باغات دیم (۸۴/۳۵ درصد) و موافق تبدیل اراضی متروکه به باغات دیم می‌باشند. بنابراین، شاید ایجاد تعاونی‌ها و افزایش مشارکت بهره‌برداران راهکار مناسب در اجرای این پروژه باشد.

عوامل نگرشی-آموزشی، آشنایی با فعالیت‌های تعاونی آبخیزداری و فعالیت‌های آبخیزداری: بخش قابل توجهی از اعضای تعاونی آبخیزداری (۴۰/۸۷ درصد) آشنایی خیلی کم با پروژه‌های احیاء و اصلاح دارند و نسبت به فرایند مشارکت در تعاونی آبخیزداری تمایل کمتری دارند. نتایجی که با نتایج جلالی و کرمی (۲۰۰۶) (۸) در کردستان و حجازی و عباسی (۲۰۰۷) (۵) در ۱۵ استان کشور در تضاد می‌باشد. بنابراین، برخلاف بخش آموزشی و ترویجی و ارتقاء مهارتی که با افزایش مشارکت بهره‌برداران آنچنان مؤثر نبوده است، میزان آشنایی بهره‌بردار با فعالیت‌های آبخیزداری می‌تواند نقش مؤثرتری داشته باشد. بنابراین، نیاز به کلاس‌های ترویجی و توجهی در این بخش باید مد نظر قرار گیرد.

References

1. Arayesh B. & J. Hosseini, 2010. Regression analysis of effective factor on people participation in protecting and using natural resources in Ilam province. *Journal of Agricultural Economics and Development* 5(2): 228-234.
2. Azizi Khalkhili, T. 2007. Impacting structures on rural participation in watering management; the case of Dorudzan Dam watering network, M.Sc. Thesis of Agriculture, Shiraz University.
3. Bakhshi, J., S.R. Masihi, & H.R. Katanforoosh, 2009. The impact of socioeconomic factors on range improvement. *Forest and Rangeland Journal* 84:45-49.
4. Coelho, V.S. & A. Favareto, 2008. Questioning the relationship between participation and development. *World Development* 36(12): 214-223.
5. Hedjazi, Y. & E. Abbasi, 2007. An investigation of the factors affecting participation executives in the plan of balancing livestock with grazing capacity. *Journal of the Iranian Natural Resources* 60 (2): 683-692.
6. Heydarpour, Z., H. Shabanali Fami, A. Asadi, & I. Malekmohammadi, 2008. A study on the role of membership in forestry ay cooperatives in the development of forestry resources in the western part of Mazandaran province. *Journal of Agricultural Science and Natural Resources* 15(1):1-9.
7. Hossein Pour, A. 1993. Analysis of participation necessity and identification of educational needs of forest dwellers for soil conservation and watershed management in

- Haraz Basin Amol Country Mazandaran province. M.Sc. Thesis of Tarbiat Modarres University. 107p.
8. Jalali, M. & E. Karami, 2006. Determinants of ranger's participation in rangeland cooperatives in Kurdistan province. *Pajouhesh and Sazandegi* 70: 35-45.
 9. Khalighi, N., B. Chakoshy, & M. Kia, 2006. A Study of the Role of Population, Indigenous Technology and Ownership in People's Participation in Rangelands Proper Exploitation (Chahkand Watershed, Birjand). *Journal of the Iranian Natural Research* 59(3): 741-757.
 10. Makhdoom, M. 2006. *Fundamental of Land use planning*, Tehran University Press. Seventh Edition. 289p.
 11. Mohammadi GH. 2000. Factors influencing villagers' participation in watershed management plans. *Jihad Magazine* 261:59-64.
 12. Najafinejad, A. 1997. *Watershed management field manual, watershed survey and planning*, FAO Conservation Guide. Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan. Press, 260p.
 13. Nasrollahi, A., N. Ansari, & H. Mirdavoodi, 2004. Technical and social-economic factors affecting on degradation of Markazi province rangelands. 3rd National Conference of Rangeland and Range Management, 875-891 pp., Karaj, Iran.
 14. Rouhi, F., H. Amirnejad, GH. Heydari, & J. Ghorbani, 2010. The role of social factors on rancher's participation in range management plans (Case study: Rangeland of Ghaemshahr). *Journal of Rangeland* 4(3): 474-483.
 15. Salehi, L. 2007. The study of effective factors on people participation in watershed projects, *Proceedings of the 4th National Conference on Engineering Sciences and Watershed Management of Iran*, 1-7 pp., Karaj, Iran.
 16. Samari, D., & S. Davari, 2010. *Rural cooperatives and new agricultural cooperatives*. Rural Development Institute (RDI) Publications, 103 p.
 17. Sarmad Z, A. Bazargan, & A. Hejazi, 2007. *Research methods in behavioral science*. Tehran: Agah Publication.
 18. Wang, X. 2001. Integrating water-quality management and land-use planning in a watershed context. *Journal of Environmental Management* 61(1): 25-36.
 19. Zamani, GH.H. & B. Abadi, 2009. Effective social factors on farmer's participation in establishment of watershed management cooperatives of Fars province. *Co-operation and Agriculture* 210-211: 117-134.